

SCURTE OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA DEPĂȘIREA NEJUSTIFICATĂ A TERMENULUI DE ADUCERE LA CUNOȘTINȚĂ A CALITĂȚII DE SUSPECT

Andra Maria Coț¹⁾

Rezumat: În practica judiciară se întâlnesc situații în care faza urmăririi penale in rem se prelungește în mod nejustificat. Prin urmare, în cuprinsul prezentului articol, ne propunem să analizăm dacă, în atare situații, putem discuta despre o încălcare a unor norme procesuale penale, dacă există o obligație a organelor de urmărire penală de a dispune, la un moment dat, efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană, care ar fi acel moment, precum și care ar putea fi sancțiunile incidente.

Cuvinte-cheie: acuzație; suspect; nulitate relativă; drept la apărare; infracțiuni rutiere.

Summary: There are situations in judicial practice where in rem criminal investigations are unduly prolonged. In the present article we intend to analyse whether in such situations we can talk about a violation of criminal procedural rules, whether there is indeed an obligation for the prosecuting authorities to bring formal charges against a person at a certain moment, what is that moment and what could the sanctions be in case of any “delays”.

Keywords: accusation; suspect; relative nullity; rights of defense; traffic offences.

I. INTRODUCERE

Dobândirea calității de suspect reprezintă un moment procesual important în faza de urmărire penală, întrucât, teoretic, de la acest moment, persoana cu privire la care se efectuează cercetările își poate exercita drepturile prevăzute de lege, în special dreptul la apărare. Totuși, uneori există o „întârziere” în dobândirea acestei calități.

¹⁾ Andra Maria Coț este avocat în cadrul Baroului Cluj. Poate fi contactată la adresa de e-mail cotandramaria@gmail.com.

Această „întârziere” și consecințele sale sunt cel mai facil de observat în cazul infracțiunilor rutiere, precum conducerea unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, conducerea unui vehicul fără permis de conducere ori, uneori, chiar în cazul infracțiunilor de vătămare corporală din culpă sau ucidere din culpă săvârșite prin producerea unui accident rutier. În cazul acestora, de regulă, chiar de la săvârșirea faptei, este evident, atât pentru organele judiciare, cât și pentru ceilalți participanți la procesul penal, cine este persoana „suspectă” de săvârșirea infracțiunii. Totuși, chiar și în acest cazuri, în practică, de multe ori, există o întârziere în dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de o persoană din varii motive.

Această întârziere pune în discuție unele aspecte de ordin procesual penal pe care ne propunem să le analizăm, și anume:

I. Dacă există o obligație a organelor de urmărire penală de a dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale, iar, în caz afirmativ, care este momentul în care o atare obligație se naște?

II. Care sunt consecințele nerespectării acestei obligații de către organul de urmărire penală?

III. Ce soluții are la îndemână persoana cu privire la care se efectuează cercetări în ipoteza unei „întârzieri” în dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de aceasta?

II. OBLIGAȚIA ORGANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ DE A DISPUNE EFECTUAREA ÎN CONTINUARE A URMĂRIRII PENALE. MOMENTUL ÎN CARE ACEASTĂ OBLIGAȚIE SE NAȘTE

Potrivit art. 305 alin. (3) teza I C.pr.pen., „atunci când există probe din care să rezulte bănuiala rezonabilă că o anumită persoană a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală și nu există vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 16 alin. (1), organul de urmărire penală **dispune** ca urmărirea penală să se efectueze în continuare față de aceasta, care dobândește calitatea de suspect” (s.n.).

După cum se poate facil observa, textul de lege folosește termenul „dispune”, și nu pe cel de „poate dispune”. Acest argument textual, coroborat cu necesitatea asigurării unei garanții efective a dreptului la apărare, a determinat majoritatea doctrinei²⁾ și literaturii de specialitate³⁾ să afirme că dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale reprezintă o obligație pentru organul de urmărire penală, nu o simplă facultate.

Această opinie a fost confirmată de către Curtea Constituțională, în numeroase decizii ale sale⁴⁾, prin care, deși a respins excepția de neconstituționalitate a art. 305 alin. (3) C.pr.pen., a statuat în mod expres faptul că procurorul este obligat să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană atunci când există bănuiala rezonabilă că aceasta a săvârșit fapta pentru care s-a început urmărirea penală, textul neputând fi interpretat în sensul că ar exista „o facultate a procurorului de a amâna momentul începerii urmăririi penale in personam”.

²⁾ M. Udroi, S. Bogdan, D.S. Chertes, Comentariu, în M. Udroi (coord.), Codul de procedură penală. Comentariu pe articole, ed. 3, Ed. C.H. Beck, București, 2020, p. 428.

³⁾ A. Șinc, Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană. Punerea în mișcare a acțiunii penale. Aspecte controversate, articol publicat în 28.08.2014, disponibil online la următoarea adresă: <https://www.juridice.ro/334904/efectuarea-in-continuare-a-urmaririi-penale-fata-de-o-persoana-punerea-in-miscare-a-actiunii-penale-aspecte-controverse.html>, accesat la data de 25.05.2022.

⁴⁾ CCR, Decizia nr. 222/2017, publicată în M. Of. nr. 514 din 4 iulie 2017, parag. 25; CCR, Decizia nr. 99/2018, publicată în M. Of. nr. 531 din 27 iunie 2018, parag. 33; CCR, Decizia nr. 635/2019, publicată în M. Of. nr. 1030 din 21 decembrie 2019, parag. 27.

Așadar, odată stabilit că o atare obligație există în sarcina organului de urmărire penală, apare o nouă întrebare, și anume: care este momentul în care obligația se naște? Textul de lege precizează că ea s-ar naște atunci când din probe rezultă bănuiala rezonabilă că persoana a săvârșit infracțiunea⁵⁾, însă aceste mențiuni nu stabilesc un termen determinat, ci mai degrabă unul determinabil, cu o anumită componentă de subiectivitate.

Totuși, apreciem că nici nu ar fi de dorit ca legiuitorul să stabilească un termen determinat absolut, întrucât fiecare cauză are particularitățile sale, întâmpină dificultăți specifice în administrarea probelor etc., astfel încât o atare reglementare ar avea mai multe efecte negative decât pozitive, conducând probabil la dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de o persoană chiar și atunci când nu s-ar impune acest lucru.

În orice caz, din punctul nostru de vedere, momentul în care se naște obligația de a se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană poate fi determinat raportat la circumstanțele concrete ale cauzei. Spre exemplu, apreciem că, în situația în care cercetările vizează o infracțiune de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului, flagrantă, efectuarea în continuare a urmăririi penale ar trebui dispusă cel târziu după depunerea la dosarul cauzei a buletinului de analiză toxicologică care stabilește concentrația de alcool în sânge. La fel, în cazul unei infracțiuni flagrante de conducere a unui vehicul fără permis de conducere, apreciem că efectuarea în continuare a urmăririi penale ar trebui dispusă imediat după realizarea verificărilor în urma cărora s-a concluzionat că persoana nu are un permis de conducere.

Cert este că întotdeauna va fi necesară o analiză *in concreto* în vederea determinării momentului în care s-a născut obligația procurorului de a dispune în continuare efectuarea urmăririi penale. Apreciem însă că o atare analiză trebuie să fie una de tipul *ex ante*, nu *post factum*. Mai exact, analiza ar trebui să ia în considerare doar probele de care organul de urmărire penală dispunea la acel moment, fără alte elemente care au survenit ulterior. Spre exemplu, nu va putea fi luată în considerare o eventuală nulitate a actului prin care a fost administrată o probă în faza de urmărire penală *in rem*, în măsura în care cauza nulității a fost descoperită abia în faza de cameră preliminară. Mai exact, procurorul nu va putea susține că nu a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale, deși probele impuneau acest lucru, deoarece respectivele probe erau nelegale, atât timp cât fie cauza nulității nu era cunoscută la acel moment, fie, chiar și în ipoteza în care era cunoscută, nulitatea nu a fost constatată⁶⁾.

Concluzionând, există o obligație a organului de urmărire penală de a dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană atunci când există probe care să conducă la bănuiala rezonabilă că a săvârșit infracțiunea pentru care s-a început urmărirea penală [și nu există un impediment dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) C.pr.pen.], însă momentul la care această obligație se naște se va determina *in concreto*, ținând cont de circumstanțele particulare ale cauzei.

III. CONSECINȚELE NERESPECTĂRII OBLIGAȚIEI ORGANULUI DE URMĂRIRE PENALĂ DE A DISPUNE EFECTUAREA URMĂRIII PENALE FAȚĂ DE O PERSOANĂ

Codul de procedură penală nu reglementează o sancțiune expresă pentru ipoteza în care organul de urmărire penală nu și-a îndeplinit obligația de a dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale *in personam*. Totuși, apreciem că devin aplicabile dispozițiile art. 282 C.pr.pen. referitoare la nulitatea relativă.

⁵⁾ Bineînțeles, trebuie îndeplinită și condiția negativă, a inexistenței unei impediment dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) C.pr.pen., însă analiza pleacă de la premisa că această condiție este îndeplinită.

⁶⁾ Din punctul nostru de vedere, apreciem că, în faza de urmărire penală, procurorul poate constata nulitatea unor acte efectuate, procedând ulterior la refacerea lor în măsura în care este posibil.

Această opinie este împărtășită atât de doctrină⁷⁾, cât și de către Curtea Constituțională. Cea din urmă a menționat expres că, în ipoteza nerespectării exigențelor impuse de art. 305 alin. (3) C.pr.pen., suspectul devenit inculpat va putea supune cenzurii judecătorului de cameră preliminară actele efectuate și probele administrate, fiind incidente prevederile privind nulitatea relativă⁸⁾.

Concret, dispozițiile art. 282 C.pr.pen. sunt aplicabile, deoarece a avut loc o încălcare a unor norme legale (nesanctionate cu nulitate absolută), respectiv art. 305 alin. (3) C.pr.pen., care au produs o vătămare a dreptului la apărare al persoanei acuzate. În esență, aceasta a fost privată de toate drepturile prevăzute pentru suspect, precum cel de a beneficia de asistență juridică, de a propune probe, formula cereri și excepții, de a consulta dosarul, de a participa la efectuarea actelor de urmărire penală etc.

În practica judiciară însă, rareori se constată nulitatea relativă a actelor efectuate și probelor administrate într-o atare situație. Spre exemplu, într-o cauză a Curții de Apel Cluj⁹⁾, s-a invocat nulitatea probelor administrate în faza de urmărire penală *in rem*, argumentându-se că această fază procesuală a fost prelungită în mod nejustificat, toți martorii fiind audiați înainte de a se dispune efectuarea în continuare a urmăririi penale față de persoana acuzată. Atât judecătorul de cameră preliminară din fața tribunalului, cât și cel din cadrul curții de apel au respins excepția nulității relative, pentru următoarele argumente care vor fi analizate în continuare:

• „(...) nu există o limitare legală cu privire la administrarea de probe – din punct de vedere temporal sau numeric – pe care organele de urmărire penală le pot administra în faza urmăririi penale *in rem*. Din această perspectivă, nu li se poate imputa organelor de urmărire penală că au audiat toți martorii în această fază. Administrarea probațiunii în faza urmăririi penale *in rem* poate fi justificată în mod plauzibil de necesitatea de a constata dacă se justifică continuarea urmăririi penale *in personam* și punerea în mișcare a acțiunii penale”.

Deși afirmația judecătorului de cameră preliminară este, în principiu, corectă, evidențiem faptul că, în același timp, organul de urmărire penală nu se bucură de o putere discreționară în acest sens, după cum am arătat la punctul anterior.

În plus, standardul în materie de probe pentru efectuarea urmăririi penale *in personam* este diferit de cel pentru punerea în mișcare a acțiunii penale. Dacă, pentru dobândirea calității de suspect, se cere doar o *bănuială rezonabilă*, pentru dobândirea calității de inculpat, se cere ca organul de urmărire penală să considere că *probele dovedesc comiterea unei infracțiuni* de către persoana cu privire la care se efectuează cercetările¹⁰⁾. Mai exact, pentru dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de o persoană, se solicită un standard probator mai redus decât cel pentru punerea în mișcare a acțiunii penale.

Din acest motiv, dacă între momentul dispunerii efectuării în continuare a urmăririi penale și cel al punerii în mișcare a acțiunii penale a trecut un timp scurt și/sau nu au fost administrate alte probe esențiale, înseamnă că organul de urmărire penală și-a încălcat în mod evident obligația prevăzută de art. 305 alin. (3) C.pr.pen., fiind create premisele pentru constatarea nulității relative.

Așadar, nu este suficient să se constate că organul de urmărire penală beneficiază de o oarecare putere de apreciere cu privire la dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale, ci trebuie analizat în concret

⁷⁾ M. Udriou, S. Bogdan, D.S. Chertes, Comentariu, în M. Udriou (coord.), op. cit., p. 428.

⁸⁾ CCR, Decizia nr. 99/2018, publicată în M. Of. nr. 531 din 27 iunie 2018, parag. 37; CCR, Dec. nr. 635/2019, publicată în M. Of. nr. 1030 din 21 decembrie 2019, parag. 29.

⁹⁾ C. Ap. Cluj, încheierea penală nr. 144 din 26 noiembrie 2019, nepublicată.

¹⁰⁾ În acest sens, a se vedea și A. Șinc, Efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană. Punerea în mișcare a acțiunii penale. Aspecte controversate, articol publicat în 28.08.2014, disponibil online la <https://www.juridice.ro/334904/efectuarea-in-continuare-a-urmaririi-penale-fata-de-o-persoana-punerea-in-miscare-a-actiunii-penale-aspecte-controverse.html>, accesat la data de 25.05.2022.

dacă probele administrate și actele efectuate în faza de urmărire penală *in rem* s-au limitat la ceea ce era necesar pentru identificarea făptuitorului și pentru conturarea bănuielii rezonabile că a comis o infracțiune sau, din contră, au depășit această limită, fiind suficiente chiar pentru punerea în mișcare a acțiunii penale.

• „*Suspecții și apoi inculpații au uzat de dreptul la tăcere, nu au solicitat administrarea de probe, nu au contestat probele administrate și nu au solicitat readministrarea acestora în faza de urmărire penală. În această situație, s-a putut în mod rezonabil aprecia că probele administrate în faza de urmărire penală in rem, chiar fără apărarea asigurată, nu au fost contestate. Ca atare, nu s-a putut raționa în sensul că s-a produs vreo vătămare intereselor procesuale ale inculpaților*”.

Paragraful citat pune în discuție mai multe aspecte. Pe de o parte, se aduce în discuție renunțarea la invocarea nulității, iar, pe de altă parte, este evidențiat un alt argument, de regulă, invocat în respingerea unei asemenea excepții, și anume posibilitatea readministrării probei.

În ceea ce privește renunțarea la invocarea nulității relative, însăși legea impune ca ea să fie expresă [art. 282 alin. (5) lit. b) C.pr.pen.]. Acest lucru înseamnă că ea nu poate fi dedusă din comportamentul procesual al suspectului/inculpatului, ci este necesară o declarație expresă în acest sens. Totodată, nulitatea relativă a actelor efectuate și a probelor administrate în faza de urmărire penală poate fi invocată până la închiderea procedurii de cameră preliminară [art. 282 alin. (4) lit. a) C.pr.pen.]. Prin urmare, nu se poate reproșa inculpatului/suspectului că nu a invocat nulitatea probelor în faza de urmărire penală, ci doar în faza de cameră preliminară, deoarece chiar legea îi permite acest lucru.

Referitor la posibilitatea readministrării probelor, mai întâi trebuie precizat că acest argument este invocat în practica judiciară din două perspective. Prima este relevantă de speța analizată, și anume se consideră că, în măsura în care nu s-a solicitat readministrarea probelor în faza de urmărire penală, înseamnă că persoana acuzată nu a considerat că există o vătămare a drepturilor sale. Cea de-a doua perspectivă în care este invocat argumentul se referă la posibilitatea readministrării probele nelegale în faza de judecată, astfel încât vătămarea cauzată ar fi înlăturată.

Referitor la prima perspectivă, evidențiem că solicitarea de readministrare a probelor nu reprezintă o condiție pentru invocarea nulității relative, astfel încât un atare reproș adus suspectului/inculpatului depășește limitele legale. În mod paradoxal, chiar și atunci când a existat o solicitare de readministrare a probelor, instanțele sunt reticente să constate sancțiunea nulității. Spre exemplu, judecătoria de cameră preliminară din cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, deși au admis că respingerea unei atare cereri de către procuror aduce în discuție caracterul echitabil al procedurii, au considerat că nu există o „*încălcare în substanță a dreptului la apărare*”, deoarece aspectele relevate de probe nu erau deosebit de relevante și esențiale pentru stabilirea stării de fapt¹¹.

Chiar și doctrina pare a sugera că readministrarea probelor după dispunerea efectuării în continuare a urmăririi penale față de o persoană ar putea reprezenta un remediu suficient pentru încălcarea dreptului la apărare, propunându-se, *de lege ferenda*, reglementarea expresă a unei atare soluții¹².

Din punctul nostru de vedere, readministrarea probelor după dobândirea calității de suspect ori posibilitatea readministrării lor în faza de judecată nu înlătură vătămarea și nici nu conduce la concluzia inexistenței acesteia, motiv pentru care nu reprezintă un argument valid pentru respingerea excepției nulității relative.

După cum s-a arătat în doctrină, „*vătămarea la care se referă art. 282 C.pr.pen. constă în plasarea subiectului protejat de normă într-o situație mai dificilă sub aspect procesual decât aceea în care s-ar afla dacă actul nu*

¹¹ ICCJ, s. pen., încheierea nr. 337 din 26 iunie 2019.

¹² N. Volonciu, A. S. Uzlaşu et. al., Codul de procedură penală comentat, ed. a 3-a, Ed. Hamangiu, 2017, p. 147, format digital, disponibil online la adresa www.lege5.ro, accesat la data de 25.05.2022.

ar exista”¹³⁾. În măsura în care actul nelegal este menținut, subiectul procesual se va afla într-o situație mai dificilă decât dacă actul nu ar exista, deoarece lui i se oferă doar posibilitatea de a combate proba existentă prin readministrarea sa. Or, în dreptul procesual român, probele nu au o valoare prestabilită, astfel că judecătorul ar putea acorda în continuare o valoare probatorie mai mare probei nelegale decât celei administrate cu respectarea tuturor condițiilor legale. Spre exemplu, judecătorul ar putea în continuare considera că declarația dată de un martor în faza de urmărire penală *in rem* este cea care exprimă adevărul, și nu cea dată în faza de judecată. Or, în atare condiții, nu putem discuta despre o înlăturare a vătămării.

Această opinie este împărtășită și de doctrină, care a criticat raționamentul instanțelor de judecată în atare ipoteză, afirmând că posibilitatea readministrării probei „nu constituie un remediu al vătămării, ci adâncirea sa”¹⁴⁾.

Prin urmare, atât timp cât actul nul este invocat în defavoarea suspectului/inculpatului, vătămarea există. Posibilitatea combaterii sale prin readministrarea probei nu reprezintă un remediu oferit pentru vătămarea suferită, ci reprezintă doar o concretizare a dreptului la apărare pe care inculpatul oricum îl are și cu privire la probele legal administrate.

Un ultim aspect mai trebuie precizat. După cum a evidențiat și doctrina¹⁵⁾, în ipoteza în care totuși va fi admisă excepția nulității relative, se impune stabilirea momentului în care organul de urmărire ar fi trebuit să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale față de o persoană. Probele administrate între acest moment și cel în care s-a dispus în concret efectuarea urmăririi penale *in personam* ar trebui sancționate cu nulitatea relativă, în măsura în care suspectul/inculpatul putea participa la administrarea acestora. De asemenea, ar trebui sancționată cu nulitatea relativă și ordonanța prin care procurorul a dispus efectuarea în continuare a urmăririi penale. Această nulitate se va răsfrânge și asupra ordonanței de punere în mișcare a acțiunii penale și, inclusiv, asupra rechizitoriului, astfel încât singura soluție legală ar fi restituirea cauzei la parchet în vederea refacerii urmăririi penale.

IV. EVENTUALE SOLUȚII PENTRU PERSOANA CERCETATĂ ÎN IPOTEZA UNEI „ÎNTÂRZIERI” ÎN DISPUNEREA EFECTUĂRII ÎN CONTINUARE A URMĂRIRII PENALE FAȚĂ DE ACEASTA

În mod evident, una dintre soluțiile avute la îndemână de către persoana acuzată este cea relevată la punctul anterior, și anume invocarea nulității în faza de cameră preliminară. Însă, în prezenta secțiune, nu dorim să ne referim la acest aspect, ci dorim să ne referim la situațiile în care o persoană cunoaște că se efectuează cercetări împotriva sa, dar nu a dobândit încă o calitate în cadrul procesului penal, dorind însă accelerarea procedurilor, precum este ipoteza infracțiunilor rutiere flagrante.

În primul rând, în atare situații, este necesar a se analiza dacă putem discuta despre o acuzație în materie penală chiar în lipsa dobândirii calității de suspect. În acest sens, vom porni de la exemplul unei infracțiuni de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, respectiv a unei infracțiuni deucidere din culpă sau vătămare corporală din culpă săvârșită prin producerea unui accident rutier.

În cazul infracțiunii de conducere a unui vehicul sub influența alcoolului sau a altor substanțe, de regulă, conducătorul auto este depistat în trafic, iar cu un mijloc tehnic este testat în vederea stabilirii concentrației

¹³⁾ I. Kuglay, Comentariu, în M. Udriou (coord.), op. cit., p. 1675.

¹⁴⁾ *Ibidem*, p. 1677.

¹⁵⁾ M. Udriou, S. Bogdan, D.S. Chertes, Comentariu, în M. Udriou (coord.), op. cit., p. 429.

de alcool. Dacă această concentrație este de peste 0,40 mg/l alcool pur în aerul expirat, se vor recolta în mod obligatoriu probe biologice, fiind începută și urmărirea penală. De asemenea, potrivit art. 111 din O.U.G. nr. 195/2002, republicată¹⁶⁾, conducătorului auto i se va reține permisul de conducere și i se va elibera o dovadă înlocuitoare fără drept de circulație.

În cazul unei accident rutier soldat cu victime, de regulă, se va dispune începerea urmăririi penale din oficiu, iar, în același timp, se va dispune reținerea permisului de conducere al conducătorului vehiculului, dacă acesta a încălcat o regulă de circulație, eliberându-se dovada înlocuitoare cu sau fără drept de circulație.

În ambele cazuri, apreciem că este vorba despre o acuzație în materie penală, în sensul art. 6 Conv.EDO. Astfel, în jurisprudența sa, Curtea de la Strasbourg a afirmat că „acuzația” poate fi definită ca o „*notificare oficială, din partea autorității competente a suspiciunii de a fi săvârșit o infracțiune*”¹⁷⁾, însă a admis că această notificare poate lua diferite forme, fiind asimilate noțiunii măsurile care sugerează o atare acuzație, având o consecință importantă asupra situației persoanei¹⁸⁾.

Din punctul nostru de vedere, reținerea permisului de conducere și eliberarea unei dovezi înlocuitoare cu sau fără drept de circulație reprezintă o consecință care poate fi încadrată în noțiunea de „acuzație în materie penală”. Afirmatia are la baza faptul că, în ipoteza în care dovada înlocuitoare se eliberează fără drept de circulație, discutăm despre pierderea exercițiului unui drept pe o durată nedeterminată. În ipoteza în care dovada înlocuitoare se eliberează cu drept de circulație, pentru a se bucura totuși de acest drept, persoana trebuie să solicite, la fiecare 30 de zile, procurorului prelungirea dreptului de circulație. Or, atare consecințe apreciem că pot fi considerate semnificative din perspectiva persoanei în discuție.

Fiind vorba despre o acuzație în materie penală, persoana se bucură din acest moment de protecția art. 6 Conv.EDO, însă, după cum însăși Curtea a admis, garanțiile dreptului la un proces echitabil nu sunt în totalitate prezente în faza incipientă a investigațiilor¹⁹⁾. În plus, în analiza încălcării dreptului la un proces echitabil, Curtea analizează procesul în ansamblul său, astfel că eventuale încălcări din faza de urmărire penală vor fi relevante doar dacă echitatea procedurilor a fost grav afectată în ansamblul său, ceea ce e greu de determinat în faza de urmărire penală.

Totuși, faptul că am putea discuta despre o acuzație în materie penală nu rămâne fără efecte. Mai exact, Directiva 2012/13/UE privind dreptul la informare în cadrul procedurilor penale²⁰⁾ oferă o serie de garanții specifice persoanelor suspectate sau acuzate. În preambulul directivei, se specifică că termenul „acuzare” descrie același concept ca termenul „acuzație” utilizat în art. 6 alin. (1) Conv.EDO. Prin urmare, în măsura în care putem discuta despre o acuzație din perspectiva Convenției Europene a Drepturilor Omului, înseamnă că prevederile Directivei 2012/13/UE devin aplicabile.

Astfel, persoana cu privire la care se efectuează cercetări ar putea invoca dispozițiile art. 3 și art. 5 din cuprinsul directivei mai sus menționate, în vederea determinării organului de urmărire penală de a-i aduce în mod efectiv la cunoștință acuzația și drepturile sale, având în vedere că normele în discuție impun o informare în mod prompt.

Totodată, în doctrină s-a susținut că dobândirea calității de suspect ar interveni *ex lege* atunci când sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 77 și art. 305 alin. (3) C.pr.pen.²¹⁾. Or, într-o atare interpretare,

¹⁶⁾ Republicată în M. Of. nr. 670 din 3 august 2006.

¹⁷⁾ *Subinski c. Sloveniei*, cauza nr. 19611/04, Hotărârea din 18 ianuarie 2007, parag. 62.

¹⁸⁾ *Ibidem*.

¹⁹⁾ *Vera Fernández-Huidobro c. Spaniei*, cauza nr. 74181/01, Hotărârea din 6 ianuarie 2010, parag. 108-111.

²⁰⁾ Publicată în J. Of., seria L, nr. 142 din 1 iunie 2012.

²¹⁾ *M. Udriou, S. Bogdan, D.S. Chertes*, Comentariu, în M. Udriou (coord.), op. cit., p. 428.

persoana „acuzată”, chiar dacă nu a dobândit calitatea de suspect prin emiterea unei ordonanțe de efectuare în continuare a urmăririi penale, ar trebui să se bucure de drepturile oferite suspectului, precum cel de a formula cereri și excepții, de a consulta dosarul etc.

Așadar, din punctul nostru de vedere, în situații precum exemplele oferite, persoana „acuzată”, dar care nu a dobândit calitatea de suspect, este îndreptățită să exercite drepturile prevăzute pentru suspect, inclusiv pe cel de a consulta dosarul. Șansele însă ca atare cereri să fie admise sunt infime.

În acest context, precizăm că pot exista situații în care efectuarea în continuare a urmăririi penale să nu poată fi, într-adevăr, dispusă de către procuror. Un atare exemplu ar fi o infracțiune de vătămare corporală din culpă, prevăzută de art. 196 alin. (3) C.pen., săvârșită prin producerea unui accident rutier. În astfel de situații, de obicei se dispune începerea urmăririi penale, iar permisul de conducere al conducătorului auto este reținut și i se eliberează dovadă înlocuitoare cu drept de conducere, acesta fiind nevoit să solicite prelungirea dreptului de a conduce la fiecare 30 de zile. Ulterior, se constată că zilele de îngrijiri medicale nu depășesc 90 de zile, astfel că fapta nu este prevăzută de lege, deci există un impediment dintre cele prevăzute de art. 16 alin. (1) C.pr.pen. Deși s-ar impune clasarea cauzei, uneori soluționarea acesteia întârzie, cel mai adesea fiind invocat volumul mare de muncă al organelor de urmărire penală. În situațiile acestea, apreciem că, de vreme ce discutăm deja despre o acuzație în materie penală, persoana în discuție ar trebui să aibă cel puțin dreptul de a consulta dosarul, chiar dacă ea nu poate dobândi calitatea de suspect, cerere care poate fi întemeiată pe dispozițiile Directivei 2012/13/UE.

O altă soluție pentru accelerarea procedurilor în ipoteza anterioară, precum și în celelalte ipoteze amintite, ar putea consta în formularea unei contestații privind durata procesului penal. Nici o astfel de soluție nu este însă fără „dezavantaje”. În primul rând, art. 488¹ C.pr.pen. impune trecerea anumitor termene pentru introducerea sa, și anume cel puțin un an de la începerea urmăririi penale. În al doilea rând, ar putea exista discuții privind admisibilitatea contestației. Mai exact, art. 488¹ C.pr.pen. prevede că doar suspectul, inculpatul, persoana vătămată, partea civilă și partea responsabilă civilmente ar putea introduce o atare contestație. Apreciem însă că, în situații precum cele analizate, respingerea contestației ca inadmisibilă pentru lipsa calității de suspect ar echivala cu deturnarea scopului pentru care o astfel de procedură a fost reglementată.

Concret, procedura a fost introdusă pentru a oferi un remediu intern efectiv în ipotezele de încălcare a termenului rezonabil, componentă a dreptului la un proces echitabil, garantat de art. 6 Conv.EDO. Or, de vreme ce, din perspectiva acestui articol, discutăm deja despre o acuzație în materie penală, acesta fiind momentul de la care se va calcula termenul rezonabil, respingerea contestației pe motiv că persoana nu are calitate de suspect potrivit dreptului intern ar da dovadă de un formalism excesiv, mai ales în condițiile în care tocmai întârzierea nejustificată în dobândirea calității este ceea ce se critică. În plus, de vreme ce dobândirea calității de suspect nu poate avea loc în lipsa îndeplinirii obligațiilor de către organele judiciare, respingerea contestației pe acest motiv ar echivala cu invocarea propriei culpe.

Așadar, apreciem că o contestație privind durata procesului penal, introdusă de către o persoană „acuzată”, dar care nu a dobândit calitatea de suspect, ar fi admisibilă. Totuși, trebuie precizat că judecătorul de drepturi și libertăți nu va putea impune procurorului efectuarea în continuare a urmăririi penale și nici măcar nu va putea constata faptul că acesta și-a încălcat obligația prevăzută de art. 305 alin. (3) C.pr.pen. prin prelungirea nejustificată a etapei urmăririi penale *in rem*. Considerăm însă că judecătorul va putea constata depășirea unei durate rezonabile, prin raportare la toate elementele cauzei, și, astfel, va putea stabili un termen pentru soluționarea sa, ceea ce, în mod indirect, va determina organul de urmărire penală să dispună efectuarea în continuare a urmăririi penale.

V. CONCLUZII

Concluzionând, după cum se poate observa, șansele ca persoana „acuzată” să determine organul judiciar să acționeze în faza de urmărire penală în sensul dispunerii efectuării în continuare a urmăririi penale, iar astfel să dobândească calitatea de suspect și să își exercite drepturile ce decurg din această calitate, nu sunt în favoarea sa. Totuși, apreciem că cereri precum cele de aducere la cunoștință a acuzației, de consultare a dosarului etc. ori chiar o contestație privind durata procesului penal ar putea fi formulate, întrucât, deși respinse, ar reprezenta un argument în plus în susținerea existenței unei vătămări din perspectiva nulității relative în faza de cameră preliminară.